19/12/2018

Οι Κωνσταντινουπολίτες Βούλγαροι και η παλαιά Κωνσταντινούπολη

/ Γνώμες

Του Πασχάλη Βαλσαμίδη, Επίκουρου Καθηγητή ΔΠΘ

Πρόσφατα επανεκδόθηκε στην τουρκική γλώσσα μία ελκυστική και πολύ ενδιαφέρουσα μελέτη από τον Βούλγαρο Κωνσταντινουπολίτη Γκιώργκη Κωνστάντωφ, ο οποίος παρουσιάζει την ιστορία της βουλγαρικής κοινότητας της Κωνσταντινούπολης και την καθημερινή ζωή των Βουλγάρων.

Ο Γκιώργκη Κωνστάντωφ γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1944. Σπούδασε στο Ιταλικό Λύκειο της Κωνσταντινούπολης και στη συνέχεια Χημεία. Εργάστηκε ως καθηγητής και υποδιευθυντής στο Ιταλικό Λύκειο Κωνσταντινούπολης. Κατά τα έτη 1998-2003 διετέλεσε πρόεδρος του Ιδρύματος Βουλγαρικής Εξαρχίας της Κωνσταντινούπολης. Το 2002 τιμήθηκε από το Υπουργείο εξωτερικών της Βουλγαρίας με το μετάλλιο «Χρυσό κλαδί της Δάφνης».

Η πρώτη έκδοση του βιβλίου έγινε τον Απρίλιο του 2011 από τις εκδόσεις Artshop Yayıncılık σσ. 368. Στην παρούσα έκδοση πρόσθεσε νέα στοιχεία και έκανε ορισμένες διορθώσεις.
Το πόνημα χωρίζεται σε δύο μέρη.

Αρχίζει με το βιογραφικό του συγγραφέα (σ. 4), τα περιεχόμενα (σσ. 5-7) και τον

πρόλογο του Οντέρ Καγιά (σσ. 8-10). Ακολουθούν οι πρόλογοι της α΄ έκδοσης (σσ. 11-14) και β΄ έκδοσης (σσ. 15-16) και η εισαγωγή (σσ. 17-25).

Στο πρώτο μέρος (σσ. 29-213) ασχολείται με τους Βούλγαρους που εγκαταστάθηκαν στην Κωνσταντινούπολη κατά το 18ο και 19ο αιώνα. Κάνει λόγο για τις προσπάθειες που έγιναν μεταξύ των ετών 1393-1849 για τη δημιουργία μίας ανεξάρτητης Ορθόδοξης Βουλγαρικής Εκκλησίας. Για τα προνόμια που έδωσε ο Πορθητής μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης (1453) στον Πατριάρχη Γεννάδιο Σχολάριο (1453-1456) ως αρχηγού του Ρωμαίικου έθνους. Αναφέρεται στον εθνικισμό που δημιουργήθηκε στις αρχές του 18ου αιώνα, στην ίδρυση της Βουλγαρικής Εξαρχίας στην Κωνσταντινούπολη (1870) και για τον αφορισμό της από το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Για τις δραστηριότητες της Εξαρχίας κατά τα έτη 1849-1872, για τα πρόσωπα της εποχής, όπως για τον Βούλγαρο Μητροπολίτη Μακαριουπόλεως Ιλαρίων (1858-1872), τον Στέφανο Βογορίδη (1770-1859) κ. ά. Το πρώτο Βουλγαρικό σχολείο που ιδρύθηκε το 1857 στο Μπαλατά της Κωνσταντινούπολης στο οποίο διδάσκονταν η βουλγαρική γλώσσα σύμφωνα με το κυριλλικό αλφάβητο. Τους δασκάλους της σχολής και για την εξέλιξή της το 1865 σε γυμνάσιο. Στη συνέχεια αναφέρεται στην ίδρυση του Βουλγαρικού Καθολικού Πατριαρχείου το 1860 και την υπαγωγή του στη Εκκλησία της Ρώμης. Για το σχίσμα του 1872, για τον Βούλγαρο Μητροπολίτη Βιδύνη Άνθιμο (1868-1872), ο οποίος μαζί με άλλους ιεράρχες με σουλτανικό διάταγμα ανακήρυξε την αυτοκεφαλία της Βουλγαρικής Εξαρχίας χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Ας σημειωθεί ότι ο Άνθιμος ήταν ιδιαίτερα μορφωμένος με σπουδές στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1848). Ακολούθως ασχολείται με τα γεγονότα των ετών 1878-1903 και για τον δραστήριο εξαρχικό Μητροπολίτη Ιωσήφ που διαδέχθηκε τον Βιδύνης Άνθιμο. Παρουσιάζει τον βουλγαρικό ναό του αγίου Στεφάνου στο Φανάρι που έκτισε ο Στέφανος Βογορίδης το 1850, τη Βουλγαρική Θεολογική Σχολή, το βουλγαρικό νοσοκομείο, τη βουλγαρική δημοτική σχολή, το γυμνάσιο, το παλαιό και νέο κτήριο της Εξαρχίας, το βουλγαρικό νεκροταφείο και τον νεκροταφειακό ναό του αγίου Δημητρίου Σισλή. Παρακάτω ασχολείται με το Μακεδονικό Ζήτημα, με την περίοδο της μεταπολίτευσης στην Οθωμανική αυτοκρατορία (1908), με τους βαλκανικούς πολέμους (1912-1913), την κατάσταση της Βουλγαρικής Εξαρχίας και την μεταφορά της στην Σόφια (1913). Αναφέρεται στα άρθρα της Συνθήκης της Λωζάννης (1923) που έχουν σχέση με τη βουλγαρική κοινότητα της Κωνσταντινούπολης και για τα δικαιώματα των Βουγλάρων στην Τουρκία. Υπολογίζει ότι την περίοδο αυτή στην Κωνσταντινούπολη ζούσαν περίπου 4.000 Βούλγαροι και παρουσιάζει στοιχεία για τον βουλγαρικό πληθυσμό της Αδριανούπολης και των Σαράντα Εκκλησιών. Κάνει λόγο για τον νόμο 2007 του 1932 που απαγόρευε στους Βούλγαρους υπηκόους την άσκηση δεκάδων

επαγγελμάτων εκ των οποίων ορισμένοι εξαναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν στην Αμερική και στον Καναδά. Για το νόμο επιθέτων (21 Ιουνίου 1934), ο οποίος προέβλεπε κάθε Τούρκος πολίτης να λάβει τούρκικο επώνυμο με αποτέλεσμα οι Βούλγαροι να αναγκαστούν να αφαιρέσουν από τα επίθετά τους τις κτητικές καταλήξεις «on» και «ev» και αν προέκυπτε τουρκική λέξη τότε μπορούσαν να τα δηλώσουν. Π.χ. το επώνυμο «Ιβάνωφ» γινόταν «Ιρφάν». Σε άλλες περιπτώσεις γινόταν από τη βουλγαρική μετάφραση στην τουρκική γλώσσα. Π.χ. το επώνυμο «Ρουσέβ» έγινε «Σαρίογλου». Για τον Φόρο Περιουσίας (Varlık Vergisi) που υποβλήθηκε στους Βούλγαρους το 1942, για την άρση του σχίσματος από το Οικουμενικό Πατριαρχείο το 1945, για την περιουσία της Εξαρχίας και για το βουλγαρικό νοσοκομείο της Κωνσταντινούπολης.

Στο δεύτερο μέρος (σσ. 217-395) περιγράφει αναμνήσεις από τα παιδικά του χρόνια που έζησε στην Κωνσταντινούπολη. Για το κοσμοπολίτικο Πέρα, προάστια του Βοσπόρου και άλλες περιοχές, την κοινωνική και οικονομική ζωή των ανθρώπων και τις σχέσεις τους. Για τη βουλγαρική δημοτική σχολή, για το γυμνάσιο, για το προσωπικό, τους μαθητές και για τη ζωή των μαθητών. Αναφέρει βιβλιοπωλεία, φαρμακεία, καταστήματα, εστιατόρια και ξενοδοχεία της Κωνσταντινούπολης. Κάνει λόγο για τους Βούλγαρους γαλακτοπώλες και για τα γαλακτοπωλεία. Για τη γραμμή του τραμ Σίρκετζι, Μπάγιαζιτ, Φάτιχ, Εδιρνέκαπι. Για τις περιοχές Σίρκετζι, Εμίνονου, Ούνκαπανι όπου υπήρχε έντονη οικονομική κίνηση, για το κεντρικό ταχυδρομείο της Κωνσταντινούπολης, για την οδό Μπάμπι-Αλί (Υψηλή Πύλη), για την Κλειστή Αγορά (Kapalıçarsı) και για το εμπορικό κέντρο Μαχμούτπασα. Για τον πατέρα του που διατηρούσε παραδοσιακό πατσατζίδικο στην Κωνσταντινούπολη. Για τις θρησκευτικές εορτές, τις επισκέψεις στα σπίτια, για τους εορτασμούς, τις διασκεδάσεις, για το Ελληνορθόδοξο νεκροταφείο Βαλουκλή, που προτιμούσαν οι Βούλγαροι, από το βουλγαρικό νεκροταφείο του Φερίκιοϊ, να θάβουν τους νεκρούς τους, για τον κήπο Μπομότι, για τη μονή του αγίου Γεωργίου Πριγκήπου, που διασκέδαζαν, για επισκέψεις στο Βόσπορο, στο Χουνκιάρ σουγιού, Τσιρτσίρ σουγιού, Σουλτάν σουγιού, για τις παραλίες και τις πλαζ. Στη συνέχεια κάνει λόγο για τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1939-1945), για την ελληνοτουρκική φιλία με την ένταξη των δύο χωρών στο ΝΑΤΟ και για τα επεισόδια της 6/7 Σεπτεμβρίου 1955. Για τα γεγονότα που σημειώθηκαν στην Κύπρο, για τις απελάσεις των Ελλήνων υπηκόων από την Τουρκία το 1964 μεταξύ των οποίων υπήρχαν και βουλγαρικής καταγωγής. Για τα ιδιωτικά και ξένα σχολεία της Κωνσταντινούπολης, για τον Τοπχανέ και για τη ζωή των κατοίκων στο Πέρα τις δεκαετίες ’60 και ’70. Παρακάτω αναφέρεται στη συρρικνωμένη βουλγαρική κοινότητα, στην Εκκλησία της Βουλγαρίας κατά τα έτη 1975-2000 και στους σημερινούς Βούλγαρους οι οποίοι σύμφωνα με τις κοινοτικές εκλογές που διεξήχθησαν το 2003 ήταν περίπου 400 και για το μέλλον τους στην

Κωνσταντινούπολη.

Ακολούθως παρατίθενται θρησκευτικό λεξιλόγιο (σσ. 397-398), η βιβλιογραφία (σσ. 399-404) και το ευρετήριο ονομάτων και πραγμάτων (σσ. 405-416).
Ο Κωνστάντωφ μας παρουσίασε ένα πολύτιμο και αξιόλογο βιβλίο στην τουρκική γλώσσα με πολύ κόπο και μόχθο ετών μέσα από τα βιώματά του, από αναμνήσεις, από πληροφορίες και από πηγές για τη βουλγαρική κοινότητα και για τους Βούλγαρους της Κωνσταντινούπολης. Είναι γραμμένο πολύ προσεκτικά και εμπλουτισμένο με αξιόλογο φωτογραφικό υλικό.
Δημοσίευσε σημαντικά στοιχεία για τη θρησκευτική, εκπαιδευτική, κοινωνική, οικονομική και καθημερινή ζωή των Βουλγάρων στην Κωνσταντινούπολη, για τις σχέσεις τους με τους Ρωμιούς της Κωνσταντινούπολης πριν και μετά την ίδρυση της Βουλγαρικής Εξαρχίας, καθώς και για την περίοδο της Τουρκικής Δημοκρατίας. Ακόμα αναφέρεται σε πολιτικά γεγονότα, επεισόδια και συμβάντα κατά των μειονοτήτων στην Τουρκία και τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι Βούλγαροι επί δεκαετίες.

Ο συγγραφέας με το πόνημά του φέρνει στο φως της δημοσιότητας άγνωστα και πολύτιμα στοιχεία, το οποίο απουσίαζε από το χώρο της ιστορίας. Σίγουρα θα είναι μία χρήσιμη πηγή που θα επωφεληθούν ειδικοί και μη ειδικοί και θα συμβάλει θετικά στην έρευνα και μελέτη των ερευνητών.

Τέλος, ο Γκιώργκη Κωνστάντωφ αξίζει πολλά συγχαρητήρια για την προσφορά του και ευχής έργον και επιθυμία θα ήταν να μεταφραστεί το βιβλίο του στην ελληνική γλώσσα.